

Egyházi, iskolai kiskönyvtárak régi/muzeális gyűjteményeinek állományvédelme

A 25 éves Pro Bibliotheca Antiqua Baksayana Alapítvány 2016. szeptember 30-án jubileumi emlékülést és szakmai konferenciát rendezett Kunszentmiklóson, az Öreggimnázium gyülekezeti termében. A konferencián részt vett és felszólalt Hoppál Péter, az EMMI államtitkára.

A jubileumi emlékülést az alapítvány elnöke, **Baski Imre** nyitotta meg, majd **Pintér Gyula** lelkész-elnök köszöntötte az egybegyűlteket. Ezután **Balogh Mihály**, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum nyugalmazott főigazgatója, a kuratórium titkára, a konferencia szellemi atyja, rendezője és levezető elnöke ismertette az alapítvány történetét, és bemutatta az ünnepre megjelent könyvtár- és alapítványtörténeti kötetet. **Baráth Julianna**, az alapítvány társelnöke e könyvvel és jubileumi emléklappal köszöntötte meg az alapítók, kurátorok, segítők munkáját.

Hoppál Péter előadásával kezdődött a tanácskozás. *A muzeális könyvtárak, és különösen a könyvtári állományvédelem jövőjét* vázolta fel az EMMI olvasatában, három fő „csapásirányt” kijelölve. Egyik a törvényi szabályozás korszerűsítése: a 2005-ben megjelent törvénymódosítás (1997. évi 140. trv.) után 2016-ban további módosítások lépnek hatályba a muzeális dokumentumok nyilvántartásáról. Második a finanszírozás: a kormány az utóbbi években jelentősen megemelte az egyházi közgyűjtemények támogatásának összegét. A harmadik az OSZK teljes körű megújítása.

Ásványi Ilona, a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár helyettes igazgatója, az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének elnöke is beszélt a finanszírozásról *Allományvédelmi trendek, feladatok és források az egyházi könyvtárakban* című nagyívű előadásában, valamint átfogó képet adott az egyházi könyvtárak rendszerváltozás előtti és utáni helyzetéről, az EKE történetéről, az összefogás és érdekképviselet eredményeiről. 2005-ben egy EKE-felmérés

összegzését követően minisztériumi pályázat keretében sok könyvtár juthatott korszerű állományvédelmi eszközökhöz. Az elnökasszony idei megismételt felmérésének eredménye: annak ellenére, hogy 2013 óta az NKA pályázataiból nagyrészt kizárták a könyvtárakat, szinte mindenütt mutatkozik fejlődés. Ennek mértéke nemcsak a könyvtár történeti jelentőségétől függ, hanem attól is, mennyire tekintélyes a fenntartó, és mennyire agilis a könyvtár vezetője. Ő emlékeztette a jelenlevőket arra is, hogy éppen Szent Jeromos emléknapján gyűltünk össze, és a könyvtárosok védőszentjének áldását kérte a konferenciára.

A **Fogarasi Zsuzsa** igazgató (Ráday Múzeum, Kecskemét) előadásában bemutatott intézmény jól példázza az Ásványi Ilona által is említett egyházi sajátosságot: a könyvtár, levéltár és múzeum hármasságát. A Ráday Gyűjteménynek még külön jellemzője, hogy mindez két helyszínen található, Budapesten és Kecskeméten. A **Berecz Ágnes** főigazgatóval (Ráday Gyűjtemény, Budapest) együtt írt előadás (*Állományvédelmi feladatok és megoldások a Dunamelléken*) könyvtári részéből fontos megjegyezni, hogy a szigorú szolgáltatási és kutatási protokoll is az állományvédelem része, és hogy a műemléki környezetbe beavatkozva (üvegfalat építve a polcok elé) a látogatóktól megvédhető a könyv, ám a megemelkedett hőmérséklet újabb veszélyforrás. A múzeumvezető irigylésre méltó eredményekről számolt be. Egy TIOP-pályázatnak köszönhetően saját restaurátor- és ötvösműhely szolgálja a múzeum és az egyházkerület gyűjtemezeteinek műtárgyvédelmét, fenntartói és NKA-támogatással pedig digitális nyilvántartó adatbázis épül, és hamarosan indul az újabb projekt: a Kunszentmiklóssal is közös vallásturisztikai pályázat, *Reformatour – alföldi református csillagtúra* néven.

Keveházi Katalin főigazgató, a MOKKA Egyesület elnöke (Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár) szerint *...az állományvédelem a katalógussal kezdődik*, tehát *“a könyveknek ... lajstromozása kívánthatik”* A téma csak első hallásra kakukktójás, valóban az az első, hogy tudjuk: mit kell védeni. A címben idézett Toldy Ferenc óta nem változott a könyvtár feladata – ami nincs feldolgozva, az nem szolgáltatható, tehát nem része a kulturális örökségnek. Ma már nemcsak erkölcsi, hanem törvényi kötelesség a muzeális dokumentumok bejelentése az MKDNY-be. A szabályos leírások támogatója a MOKKA-R, az Eruditio és a Lectio adatbázis, ezen belül a régi magyarországi nyomdahelyek és szerzők adatbázisa. Keveházi Katalin azzal zárta előadását: jó olyan helyen beszélni minderről, ahol példaértékű a feldolgozás. (Hozzátenném: is. Továbbá az állományvédelem is, a műemléki környezet megóvása is.)

Mindezekre biznyság **Kisari Ottilia**, a Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola könyvtárostánára, aki felvázolta a könyvtár történetét, bemutatta a legértékesebb, illetve legérdekesebb könyveket, a 25 éve tervszerűen folyó állományvédelmi munka szakaszait, az alapítvány jelentőségét. Kisari Ottilia harminc éve tért vissza iskolájába könyvtárosként dolgozni és matematikát tanítani. Feladatait mindvégig kiemelkedően látta el: matekos tanítványai versenyeket nyertek, megújult a diákkönyvtár és a muzeális gyűjtemény, és ami talán ennél is fontosabb: a gyerekek szeretik és használják a könyvtárat.

Szőkefalvi-Nagy Erzsébet könyvtárnok (Szeged) előadásának nemcsak a címe volt meglepő – *Az idős bölcs ráncai szépek* –, hanem a tartalma is. Szembeszállva az eddig elhangzottakkal, kijelentette, hogy a restaurált könyv kiváló műremek, nagyszerű kiállítási darab, de csak ennyi. Mert az öreg, használt könyvnek arca van, lelke van. Ha egy

könyvnek megvannak a ráncai, nagyobb tiszteletet kelt, mintha botoxoznák! Számos képpel illusztrálva állítását, megismételte az államtitkár úr szavait: a könyvtári gyűjtemény a nemzeti közvagyon része, annak megfelelő bánásmódot érdemel.

Violáné Bakonyi Ibolya könyvtárostánár (Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium, Csurgó) két okot talált arra, miért éppen a messzi Somogy délnyugati részén levő csurgói gimnázium szerepel a kis egyházi iskolai könyvtárak közül e jeles ünnepen. Kunszentmiklóst és Csurgót összeköti egy püspök (Baksay Sándor, aki csurgói diák volt) és egy látogatás. Ha 2003. május 1-jén nem jelentkeznek be a kunszentmiklóiak könyvtárlátogatásra, három napig csurog a víz a könyvekre az emeleti csőtörés következtében, így „csak” egy éjszakán át, eláztatva száznál több könyvet, három helyiséget. De „*Akik Istent szeretik, minden javukra szolgálnak*” (Róma 8,28), hiszen a teljes evakuálás és másfél évi kényszerlakhelyen való szorongás után egy kívül-belül megújult, szép és „vízbiztos” helyre költözhetett vissza a könyvtár.

Peller Tamás restaurátor az előadásában (*Állományvédelmi tanácsadás és eredmények egyházi gyűjteményekben*) a preventív állományvédelem fontosságát hangsúlyozta. A nagy múltú könyvtárakban gyakran kell műemléki környezetben modern műszaki-gépészeti megoldásokat alkalmazni, hogy elkerülhető legyen a kár. Az UV-sugárzás („a csendes gyilkos”) ellen viszont egyedül a jó öreg spaletta jelenti a tökéletes védelmet.

Fehrentheil Henriette restaurátor (Ars Alba Bt, Szentendre) az alapítvány létrejöttétől dolgozik a kunszentmiklói könyvek „ránctalanításáért”, éppen erről beszélt *Negyedszázados munkánk a kunszentmiklói gimnáziumi könyvtár állományvédelméért* cím alatt. Vetített képein fokozatosan nyomon követhettük a penészes, vízfoltos, savas, moly- és egérrágta kötetek átalakulását. Választ kaptunk arra is, miért nem fél a restaurátor a víztől (nem úgy, mint a csurgói könyvtáros). Azért, mert a papír vízben születik, és egy fürdő mindig frissítő és tisztító hatással van rá.

Hajdu Zsófia Edit okleveles múzeumi és közgyűjteményi tárgyrestaurátor (Pre-Con Restaurátor Kft) nem az egyedi restaurálásról beszélt, hanem a folyamatos helyszíni állományvédelemről, amelynek legfontosabb elemei: a portalanítás, fertőtlenítés és a bőrkötések kiszáradás elleni kezelése.

Az utolsó előadást **Kelemen Eörsz**től (Pytheas Könyvmanufaktúra, Budapest) hallhatta a kitartó közönség: *Régi könyvek új köntösben. A könyvdigitalizálástól a facsimile kiadásig.*

A kiváló minőségű szellemi táplálék mellé ugyanilyen kiváló testi táplálékot kaptunk, megkoronázva a jubileumi torta ízével és eleganciájával. A szép környezet, a tökéletesen felújított könyvtár emléket kézzelfoghatóvá teszi a tartalmában is, küllemében is magas színvonalú jubileumi kiadvány: Balogh Mihály – Kisari Ottilia: *Fejezetek a kunszentmiklói református gimnáziumi könyvtár történetéből. A huszonöt éves Pro Bibliotheca Antiqua Baksayana Alapítvány.*

Violáné Bakonyi Ibolya – Viola Ernő

